

УДК: 340.13

КОРАН – ПЕРШОДЖЕРЕЛО ЗАКОНІВ ТА КОНСТИТУЦІЙ ІСЛАМСЬКОГО СВІТУ

М. Юркевич

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська 1, 79000, Львів, Україна,
e-mail:marta201@ly.com*

Ісламське право є однією з найстаріших і найпоширеніших релігійних та правових систем у світі, включаючи значну частину світової правової культури. Сьогодні існують процеси інтеграції та взаємодії між країнами у світі, тому інтерес до вивчення правових систем інших країн не вщухає, а дедалі більше посилюється. Це стосується й ісламського світу.

У статті детально проаналізовано складності, різноманітності та специфічності цього явища – мусульманської правової системи. Інша особливість полягає в тому, що основним джерелом ісламського права є Коран – священна книга ісламу та всіх мусульман і особливо важливе джерело ісламського права, як цілої мусульманської цивілізації. Його не можна вважати кодифікованим нормативним актом. Лише невелика частина Корану поширюється на питання правових відносин мусульман та інших віруючих. Більшість положень присвячені питанням релігії та ісламської моралі.

Серед правил, що регулюють відносини людей, Коран містить загальні положення, які мають абстрактну форму релігійних і моральних посібників, що забезпечують простір для інтерпретації. Невелика кількість специфічних правил поведінки мала місце в основному у вирішенні конкретних конфліктів пророком або у відповідях на питання.

Природно, що створення такої великої цінності, як Коран, збірника висловлювань, проповідей, легенд та правових положень, які не були тематично та хронологічно організованими, було непросто. Не випадково в Корані вказано появу цього великого письмового пам'ятника, який неодноразово трактувався як безпрецедентний, чудодійний.

Ключові слова: Коран, ісламське право, пророк Мухаммед, мусульмани, висловлювання, легенди.

Проповідники всіх релігій стверджують, що тільки книги їхньої віри правильні, божественні, богонатхненні. Наука ж підходить до всіх цих книг однаково, об'єктивно, без упередженості. Так вона розглядає і Коран – головну священну книгу ісламу, одну з найпоширеніших молодих світових релігій.

Історія, як відомо, підносить людям часом чимало несподіваних уроків. У їхньому числі і той, що книга, з початку виникнення якої минуло майже 14 століть, і в наші дні в деяких країнах зберігає значення не тільки як історична і релігійна пам'ятка, а й як набуток широкого соціального змісту. У країнах, де іслам – державна релігія, з положень Корану впливають багато правових норм, законодавство (шаріат), на Корані присягають і дають клятви, порушення яких визнається найтяжчим гріхом, злочином. Вивчення Корану і його тлумачень (тафсир) є одним із профільюючих предметів багатьох навчальних закладів у таких країнах, як Пакистан, Іран, Саудівська Аравія та ін. Спочатку пророчі одкровення передавали в громаді усно, їх учили напам'ять спеціальні люди (кари), записуючи на різних предметах. А після смерті Мухаммеда стали вестися систематичні записи. Цю справу доручили Зайд ібн Сабіту, який служив секретарем у Мухаммеда протягом останніх п'яти років. Він склав збірник сур, упорядкував тексти, написані на пергаменті, кістках, глиняних табличках та ін. Цей збірник відомий під назвою Сухуф (листи), але до нас він не дійшов.

Канонізація змісту Корану і його остаточна редакція відбулися при халіфі Оліфі (644–656). Коран наказує арабам залишити «звичаї батьків» на користь правил, встановлених ісламом [4, с. 56].

Велика частина положень Корану є казуальною і становить конкретні тлумачення, дані пророком у зв'язку з окремими випадками. Але багато настанов мають дуже невизначений вигляд і можуть набувати різного сенсу залежно від того, який зміст у них вкладено. У подальшій судово-богословській практиці й у правовій доктрині, в результаті досить вільного тлумачення, вони одержали своє вираження в суперечливих, а нерідко й у взаємовиключних правових розпорядженнях.

Природно, що створення настільки великого набутку, як Коран, хоч він і справляє при найближчому ознайомленні враження збірника висловлювань, проповідей, сказань і правових норм, тематично і хронологічно не систематизованих, було справою непростого, та ще і в народі, що не мав до цього настільки великих письмово зафіксованих релігійних чи світських творів. Не випадково в самому Корані поява цієї великої писемної пам'ятки не раз витлумачується як щось небувале, чудесне. Від імені Аллаха в ньому сказано: «Якби зібралися люди і джини, щоб зробити щось подібне до цього Корану, вони б не створили подібного, навіть якби одні з них були помічниками іншим» (К., 17:90). Звідси ж випливає, що для тих, хто написав цю фразу, казкові демонічні сили – джини, були настільки ж реальними, як і люди; їм здавалося навіть, що люди і джини могли спільно виконувати одну й ту ж роботу, допомагати одне одному [5, с. 182].

Окрім релігійно-філософського, законодавчого та історично-культурного, викликає інтерес і літературний аспект вивчення Корану. Це найдавніша пам'ятка прози арабською мовою, що художніми засобами відобразила етапи еволюції особистості Мухаммеда, його утвердження як віровчителя й людини нової епохи. Сприйнятий як слово Аллаха, Коран став джерелом формування єдиної мови арабських народів і стимулом її поширення в країнах Азії та Африки.

Коран виник як усний твір, у такій формі він існував за життя Мухаммеда й після його смерті. Усною була вся словесність родового суспільства Аравії, що зумовило специфічні риси його культури. У цій культурі магічну роль мали слово, звук, а не літера. Системи писемності, характерні в той час для цього регіону (арамейська, сирійська, набатейська, сабейсько-хім'яритська і власна, ще досить примітивна; арабська писемність), використовували, головню, для торгових і політичних документів. Упродовж майже чверті століття в пам'яті слухачів Мухаммеда карбувалися його пристрасні одкровення. Їх записи були випадковими і навіть після смерті пророка ще деякий час – приватною справою. Основну частину тексту передавали по пам'яті.

За деякими підрахунками, близько чверті тексту Корану присвячено опису життя і діяльності різних пророків. Майже всі вони біблійні: Ной (Нух), Авраам (Ібрагім), Ісаак (Ісхак), Ісмаїл, Іаков (Якуб), Іосиф (Юсуф), Аарон (Гарун), Іов (Айюб), Давид (Дауд), Соломон (Сулейман), Ілья (Ільяс), Ісус (Іса; Іса бен-Мар'ян, тобто син Марії, однієї з небагатьох жінок, про яку з повагою говориться в Корані), Іона (Юнус), Мойсей (Муса), окрім них, у ранзі пророка в Корані чомусь опинились і перша людина Адам, і навіть знаменитий Александр Македонський (Іскандер). Завершальним у цьому списку стоїть Мухаммед – останній і найвеличніший з пророків. Після нього пророків більше не було і не буде аж до кінця світу і Страшного суду, до другого пришествя Ісуса. Опис діянь пророків майже цілком узятий з Біблії, лише з невеликими змінами. Так, Ісус не вважається ні божеством, ні Сином Божим – у цьому значенні іслам значно більше послідовно

монотейстичний, ніж християнство. Однак, незважаючи на це, в текстах Корану викладена версія про те, що Аллах вдихнув у черво Марії свій «дух», після чого й народився Ісус. Аврааму і його «головному» сину Ісмаїлу (а не Ісааку, хоч він теж у пошані) приписано заснування священної Кааби [9, с. 96–97].

У теологічно-філософській частині Коран буквально насичений запозиченнями з Біблії, що й зрозуміло: не будучи великим оригінальним мислителем, Мухаммед з готовністю брав уже відоме йому і з легкістю долучав (від імені Аллаха) майже без змін у свої проповіді. Однак ця обставина анітрохи не зашкодила, авторитету Корану, а навпаки, частково навіть сприяла йому; багато із завойованих мусульманами християнських народів тим легше приймали іслам, що бачили в цьому віровченні знайомі їм ті ж імена, сюжети, заповіді.

Помітна деяка відмінність в змісті ранніх, мекканських, і більш пізніх, мединських, сур Корану. Ця відмінність зводиться до того, що в міру свого розвитку, отримання додаткової інформації та успіху, Мухаммед дедалі менше робив акцент на туманних роздумах про Страшний суд та інше і чимраз більшу увагу звертав на чітке формулювання основних категорій, правил поведінки, на точне оцінювання історичних подій, на необхідні приписи й інструкції.

Історія світу та людства за Кораном. Важливу роль в ісламській культурі відіграє космологія Корану. Священна книга мусульман створювалася під значним впливом космології Біблії. Остання була відома в Аравії, і Мухаммед знав культурне середовище іудаїзму та християнства. Тому не дивно, що Аллах, за Кораном, створив небеса й землю за шість днів (57:4), «створив сім небес рядами» (67:3; 71:14), «звів небо над нами й прикрасив його, і її нема в ньому щілин» (50:6). Із семи небес «найнижче небо» Аллах прикрасив світилами, аби відганяти шайтана. Аллах «звів склепіння та співрозмірив його, і затьмарив його ніч, і освітив його ранок. А після цього розпростер землю. Вивів з неї воду на пасовиська. І гори – Він же утвердив їх на користь вам і вашій худобі» (79:28–33).

Коран стверджує, що Земля є нерухомою площиною. Один із хадисів IX століття доповнює це положення: «Земля тримається на розі бика, а бик на рибі, а риба на воді, а вода на повітрі, а повітря на волозі, а на волозі обривається знання знавців».

У Корані відсутнє уявлення про людину як «вінець творіння», а також про поступовість розвитку життя на Землі, її біосфери і тим більше ноосфери – сфери людського розуму.

Відповідно до Корану, створенню Аллахом людини передував акт створення ним ангелів і джинів, його небесної крилатої опори. У сурі «Ангели» про це сказано: «Хвала Аллаху, творцю небес і землі, що створив ангелів посланцями, котрі володіють крилами подвійними, потрійними і четверними. Він збільшує при творенні, що йому завгодно» (К., 35:1); він «створив джинів з чистого вогню» (К., 55:14); «з вогню пекучого» (К., 15:27). І все-таки акту створення людини Аллах, судячи з викладеного в Корані давньоарабського сказання, додає особливе значення. Навіть після того, як він виліпив свого роду манекен людини і залишилося лише його оживити, Аллах вирішив обговорити свій учинок з раніше ним створеними багатокрилими помічниками. Деякі з новітніх коментаторів намагалися углядіти в цьому «обговоренні» ознаки особливої демократичності Всевишнього [5, с. 71–72].

Тим часом, якщо керуватися Кораном, це «обговорення» чи «рада», «бесіда», «змагання» з «верховним сонмом» ангелів виглядає дуже деспотично. У всякому разі, у цьому «обговоренні» не почувалося якої-небудь терплячості, уваги до скликаного ангельського сонму, навіть ознаки толерантності. Творець заздалегідь визначив своє рішення і, вислухавши одного-єдиного, хто був проти, відразу суворо покарав його.

Жорсткі європоцентристські позиції апологетів християнства середньовічного Заходу сприяли створенню негативного образу ісламу взагалі і породили думку про те, що Коран є книгою ідей фанатизму та насильства. У полеміці християнських авторів з ісламськими опонентами неможливо було обійтися без знання коранічного тексту. Перший переклад Корану латинською мовою був зроблений на доручення абата монастиря Клоні Петра Доброчестивого (1092–1165). Другий ранній латинський переклад, пов'язаний з іменем Марка Толедського, був виконаний на початку XIII століття. Загалом ранні латинські переклади були тлумаченнями коранічного тексту, а головне завдання їхніх авторів зводилося до заперечення претензій adeptів ісламу на володіння даного Богом Письма.

Якщо середньовічна Європа демонструвала несприйняття ісламу, то в епоху Ренесансу підвищується інтерес до арабо-мусульманської культури. З'явилися італійські, голландські, німецькі версії латинських перекладів. Новий крок до вивчення і перекладу Корану був зроблений у Франції у XVII столітті. У 1647 році побачив світ переклад Корана Андре де Ріє (близько 1580–1660), який викликав значне зацікавлення та неодноразово передруковували, а також перекладали різними європейськими мовами. У другій половині XVII століття Ватикан заборонив видавати і перекладати Коран, але цей наказ не діяв [6, с. 138].

Перший науковий переклад священної книги мусульман зробив католицький священник Людовік Марачі (кінець XVII століття). У 1716 році за наказом Петра I Петро Постников переклав російською мовою французьку версію Корану дю Ріє. У 1793 році романтичний переклад Корану зробив К. Саварі. У 1787 році за наказом Катерини II у Петербурзі було надруковано арабський текст Корану, що отримав високу оцінку і надалі багаторазово передруковувався. Наприкінці XVIII століття почало зароджуватися наукове сходознавство, в якому Коран розглядали як об'єкт наукового дослідження. У західному сходознавстві минулого століття домінував погляд на Коран, як на продукт прямих запозичень та наслідувань. Досягненням арабістики Франції став переклад Корану французькою мовою А. Б. Казимирським (1808–1887). Пріоритети у вивченні коранічного тексту в XIX столітті належали німецьким сходознавцям. У 70-х роках XIX століття побачили світ перші російські переклади Корану Д. Н. Богуславського (1871) та Г. С. Саблукова (1878). На рубежі XIX–XX століть В. В. Бартольд, А. Є. Шмідт та інші працювали в галузі кораністики. Новаторський підхід до перекладу Корану пов'язаний з іменем І. Ю. Крачковського, який зробив чорновий переклад у 20-х роках XX століття.

Кораністика та переклади другої половини XX століття характеризуються плюралістичними підходами до вивчення історико-культурного матеріалу. Найвідоміший англійський переклад Корану А. Арбері був надрукований у 1955 році. Нині існують переклади Корану на більшість європейських та азійських мов, а також на окремі мови Африки [1, с. 159].

Загальна структура та стилістика книги. Коран написаний римованою прозою, класичною арабською мовою і поділений на 114 сур – глав, або одкровенень (араб. сура – шеренга, ряд), які складаються з аятів, тобто віршів (араб. айа – знамення). Сури діляться на 6 219 віршів (аяти). Більшість цих віршів міфологічні, і лише близько 500 віршів містять розпорядження стосовно правил поведінки мусульман. При цьому майже 80 з них можна розглядати як власне правові (переважно це правила, що стосуються шлюбу і родини), інші стосуються релігійного ритуалу й обов'язків. До речі, в інших книгах, у тому числі арабською мовою, для позначення глави або частини книги слово «сура», як правило, не використовують. Цим, як і багатьма іншими рисами, протягом століть наголошено унікальність Корану та його побудови, його неповторність.

Між сурами відсутній логічний зв'язок, що пояснено їхніми розташуванням: найдовші сури розміщені на початку (окрім «Фатіха», або «Прологу» – молитви, що відкриває Коран і має для мусульман значення на зразок християнської молитви «Отче наш»), найкоротші – в кінці. Кожна сура зазвичай присвячена кільком темам водночас, хоча в межах окремої глави відчувається прагнення зберегти єдність теми та сюжету. Уважне зіставлення контекстів кожної сури та аналіз близьких за сюжетом контекстів показав, що всередині глав різні сюжети насправді взаємопов'язані за допомогою змістових аллюзій, котрі часом дуже складні або незрозумілі для сучасної людини. Уважне ставлення мусульман до хронологічної послідовності аятів призвело до того, що у більшості випадків в сури об'єднані аяти, що були вимовлені в один і той самий період. Винятки окремо оговорюють у коранічних коментарях.

Для Корану характерна особлива своєрідна стилістика. Це проповідь, де сюжети та мотиви перебивають одне одного, змінюються пряма мова та оповідь від третьої особи. Ритмованість тексту, римованість більшості аятів створюють складно організовану ораторську прозу, схожу на заклинання. Римована проза такого типу називається в арабів садж.

Постійне повторення фраз та часом і сюжетів – принципово важлива риса Корану. Він складається з багатьох «паралельних місць», які мають схожість за сюжетом і виразами з іншими місцями Корану. Так створюється кілька вимірів коранічного тексту. У Корані також багато суперечливих між собою аятів; проте ці суперечності часто діалектичні та доповнюють одне одного, описуючи складний образ світу та бога. Ті ж із них, що стосуються права та ритуалу, трактують згідно з вказівками, які містяться в самому Корані (аят, що був створений пізніше, скасовує попередній) [3, с. 218].

Залежно від часу та місця їх виголошення сури поділяються на «мекканські» (610–622 роки, Мекка, 90 сур) і «мединські» (622–632 роки, Медина, 24 сури). Деяку відмінність у стилі та будові глав Корану мекканської та мединської груп пояснюють певною еволюцією самого Мухаммеда, його поглядів, знань, переконань та позицій. Мекканський період поділяють на три менші періоди. Найбільш ранній із них представлений короткими сурами, особливо схожими на заклинання. В них – стисле викладення догматів єдинобожжя, мальовничі картини Судного дня, пекельних мук грішників. Мова цих сур лаконічна, фрази короткі, рими різкі. У багатьох випадках слова підібрані скоріше за своєю звуковою виразністю, ніж за змістом, а іноді явно підказані римою та ритмом. З художньої сторони, ці сури – найяскравіші частини Корану.

У Медині змінюється весь спосіб життя общини мусульман. Змінилися зміст та стиль Корану; проповідь стала довшою та монотонною, більше місця в ній займали правила та закони, сповнені земних побутових деталей. Мединські аяти складніші і довші за мекканські. Але і тут є цікаві сказання, які одночасно є привабливими художньо та загостреними ідейно.

Текст Корану обривчастий та нерідко суперечливий. Мухаммед сам відчував цю нелогічність і пояснював протиріччя тим, що Аллах у черговому своєму посланні сам змінив свої початкові судження з цього питання, відповідно тепер треба керуватися його останнім словом.

Більша частина Корану – діалогічна полеміка між Богом, противниками ісламу й тими, хто вагається. Його зміст становлять проповіді Мухаммеда, уславлення Бога, закони, легенди, полеміка з євреями і християнами. У ньому можна виділити 4 основні пласти:

– релігійні погляди на світ, догматичне та культове вчення ісламу;
– правові та моральні норми, обряди й традиції арабських племен, покладені згодом в основу правової та моральної системи ісламу;
– давньосемітські, давньоарабські, іудейсько-християнські та інші міфи, легенди про пророків та їх діяння;
– фрагменти фольклору доісламської епохи, відомості історичного, етнографічного, географічного характеру [8, с. 357].

Політичні, правові, суспільні, моральні настанови. Коран з'явився в епоху, коли правові і моральні норми ще не розрізняли, що помітно з його змісту. Він стверджує теократичну форму правління, непокору владі трактує як непокору Аллаху. Карні злочини розглядає як діяння, за які неминучі покарання, і як гріх, за який людина потрапляє в пекло. Перелюбство, крадіжки, вживання спиртних напоїв, відступництво від ісламу, богохульство – злочин проти Аллаха. За прелюбодіяння призначалося 100 ударів нагайкою, пізніше – забивання камінням до смерті; за крадіжку – відсікання руки; за відступництво від ісламу, богохульство – смертна кара. Є в ньому правила успадкування, заповіту, розподілу майна, укладення договорів, організації торгівлі та фінансових відносин; схвалюючи торговий прибуток, Коран забороняє лихварський відсоток. Багато в ньому етико-моральних настанов: допомагати іншим, бути правдивим; не грішити; пробачати іншим; не вбивати людей; не знущатися над іншими, не лаяти їх; не обмовляти людей і не порушувати своєї клятви.

У цивільно-правових та моральних настановах Корану помітне місце відведено питанням сім'ї та шлюбу. У ньому наголошено на підлеглому становищі жінки, її економічній залежності від чоловіка, якому дозволено мати одночасно до чотирьох дружин. За непокірність дружини своєму чоловікові їй загрожує побиття, а за невірність та зраду – смерть. Заборонено одружуватися з жінками іншої віри. Узаконено затвірництво жінки, вимогу носити паранджу, не показувати своє лице та прикраси чоловікам. Це спочатку стосувалося дружин Мухаммеда, а згодом стало вимогою для всіх мусульманок. Але Коран заборонив звичай загопувати живими новонароджених дівчат, скасував звичай, за яким жінка має після смерті чоловіка вийти за його батька чи брата.

Іслам не спонукає своїх послідовників до активної соціальної перебудови. Навпаки, він проповідує смиренність та слухняність. Раби повинні слухатися хазяїв, але й хазяї повинні м'яко, по-батьківськи ставитися до рабів. Приватна власність священна. Хоча перед Аллахом усі рівні, усі його раби, в реальному житті такої рівності немає, і віруючі повинні сумлінно дотримуватися тієї ієрархії соціальної структури, яка існує, і не дивитися заздрісними очима на ті блага, якими Аллах наділив деяких обраних.

Як і Біблія, Коран наставляє людину до праці – цим у першу чергу вона забезпечить собі царство небесне. Людина повинна бути скромною та терплячою, мужньо зносити усі негаразди цього світу та сподіватися на порятунок у загробному житті. Життя земне – це примарна втіха, забава та гра, вона лише оманливе користування, тому правильніше вповати на життя небесне [2, с. 48].

Основою «морального кодексу» Корану становлять заповіді: «Поважай Аллаха, не забувай про день суду, будь богобоязливим. Зломи гординю, будь лагідним, корись владі і сильним світу цього, бо вони – від Бога». Згідно з Кораном, за одні, навіть найлегші, гріхи Аллах карає суворо, а інші, тяжчі вчинки, прощає. Він мстить синові за батька, онукові – за діда. Божественна кара (будь-яка невдача, горе, нещастя) спіткає людину несподівано, і ніхто не може знати справжньої причини гніву Аллаха.

Етика ісламу згідно з Кораном. Етика ісламу досить елементарна. Вимагається бути справедливим, віддячувати за добро добром, за зло злом, бути щедрим, допомагати бідним та ін. Нездійснених моральних вимог в ісламі, на відміну від християнства, немає. У сімейній моралі та в поглядах ісламу на статеві відносини відобразилися поняття патріархально-родового устрою. Жінка – підневільна істота, яку створив Аллах для втіхи чоловіка. Водночас у Корані визнано людські й громадянські права жінки: засуджується надмірна жорстокість чоловіка щодо жінки, застерігаються майнові права жінки – право на посаг, на спадок. Коран певною мірою полегшив становище жінки порівняно з патріархальним звичаєвим правом арабів.

Характерною особливістю мусульманської релігії є те, що вона енергійно втручається в усі аспекти людського життя. І особисте, і сімейне, і суспільне життя мусульман, політика, правові відносини, суд, культурний уклад – усе це має цілковито підлягати релігійним законам.

У попередні епохи в мусульманських країнах спостерігалось повне зрощення державної та церковної влади: главу держави (халіфа, падишаха) вважали спадкоємцем пророка, вище духовенство складало штат його радників, суд перебував повністю в руках духовних осіб.

І кримінальне, і цивільне право ґрунтувалися на релігійному законі – шаріаті. Стежили за виконанням норм шаріату і тлумачили їх мусульманські богослови.

Тому й мусульманське духовенство виконувало й виконує радше світські, ніж суто релігійні функції.

Мулла, що перебуває при мечеті, – це, власне, учитель у церковній школі.

Кадді – суддя, знавець шаріату.

Муфтії – вищий духовний чин – головний авторитет у питаннях шаріату.

Улем – учений богослов, викладач вищої релігійної школи; рада улемів подає свої висновки з питань релігії та права. На чолі мусульманського духовенства в окремих країнах стояв шейх-уль-іслам – визначний богослов, він же радник володаря. Роз'яснення, що їх давав шейх-уль-іслам із тих або тих спірних питань догматики, політики чи права, вважалися незаперечним законом [7, с. 83–84].

Мусульманське право – традиційна система права, яка склалася протягом VII–XII століть в Арабському халіфаті та діє у різних варіантах у сучасних країнах ісламу. Особливість мусульманського права – тісний зв'язок з релігійною догматикою ісламу та його наднаціональний характер. Мусульманське право належить ісламу і всюди сповідує тільки іслам. Основою мусульманського права є Коран – богодана священна книга мусульман, передана Аллахом через пророка Мухаммеда. Коран увібрав у себе і канонізував багато зі звичаїв доісламської Аравії, доповнених «одкровеннями» Мухаммеда, взятими з трансформованої догматики християнства та іудаїзму. Особливість мусульманського права – єдність релігійної догматики ісламу та його, власне, правового складника – фікхому (глибоке розуміння, знання).

Список використаних джерел

1. Відновлення ісламського права. Кембрідж. 1993. С. 59–159.
2. Климович Л. Книга Корану. 1986. 48 с.
3. Крачковський Ю. Ю. Коран / пер. та коментарі. Москва: Наука, 1986. 218 с.
4. Кулсон Н. А. Единбург. Історія ісламського права. 2004. 56 с.
5. Полотнюк Я. Священна книга ісламу. Київ: Всесвіт, 1990. С. 71–182.
6. Рибалкін В. Дослідження, переклад (фрагменти) та коментарі. Коран. Київ: Стило, 2002. 138 с.

7. Світові релігії. Енциклопедія. Москва: Аванта+, 1996. Т. 6. С. 83–84.
8. Тематична колекція. Древо пізнання. Київ, 2003. 357 с.
9. Шахт Дж. Оксфорд. Вступ до ісламського права. 1966. С. 96–97.

References

1. *The Renewal of Islamic Law*. (1993). Cambridge.
2. Klymovych, L. (1986). *The Book of Qur'an*. Moskov.
3. Krachkovskiy, Y. Y. (1986). *Qur'an*. Translation and comments. Moskov: Nauka.
4. Coulson, N. A. (2004). *History of Islamic Law*. Edinburgh.
5. Polotniuk, Y. (1990). *The holy book of Islam*. Kyiv: Vsesvit.
6. Rybalkin, V. (2002). *Qur'an*. Research, translation (fragment) and comments. Kyiv: Stylos.
7. Worldreligions. (1996). *Encyclopedia*, t. 6. Moskov: Avanta +.
8. *The birth of Islam. Prophet Muhammad*. (2003). Kyiv: Drevopoznannia. Thematic collection.
9. Schacht, J. (1966). *Introduction to Islamic law*. Oxford.

*Стаття: надійшла до редакції 02.10.2017
прийнята до друку 24.10.2017*

QUR'AN – THE ORIGINAL OF THE LAWS AND CONSTITUTIONS OF THE ISLAMIC WORLD

M. Yurkevych

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., 79000, Lviv, Ukraine,
e-mail:marta201@my.com*

Islamic law is one of the eldest and most common religious and legal systems in the world, including considerable part of world-legal culture. So studying the problems of islamic law is a very topical issue in the history of state and law of foreign countries requiring multilateral approach to its' study. Today the reare processes of integration and interaction between countries in the world, so interest in studying the legal systems of other countries is not quenched, but rather increasingly intensified. This fully to the Islamic world.

The article gives a detailed analysis of complexity, diversity and specificity of this phenomenon of the muslim legal system. It is a set off provisions which are sometimes unclear and orthodox worldview alien.

Another feature consists in the fact that the main source of Islamic law is the Qur'an – the holy book of Islam and all muslims and especially important source of Islamic law, as the whole muslim civilization. It can't be considered a systematic legal document. Only small part of the Qur'an applies the issues of legal relations of muslims and other believers. Most provisions are devoted to the issues of religion and Islamic morality .

Among the rules governing the relationships of people, the Qur'an contains general provisions, which have abstracted form of religious and moral guidances that provide space for interpretation. A small number of specific rules of behavior occurred mainly in dealing specific conflicts by prophet or in response to questions.

The Qur'an is undoubtedly the first source muslim law. Meanwhite, it is obvious that the provisions contained in it, in the legal status clearly insufficient to regulate all relations the arise between muslims, separate fundamental institutions of Islam, which are not even mention in the Qur'an. Today, only some scientists refer to the primary sources Moreover, this appeal is limited by a number of questions, an it is difficult imagine that a new theological legal

school can be formed in time. However, based on these sources, as well as on the doctrine, muslim lawyers are trying to find the answer for solving current problems. The legal provisions of the Qur'an can be found in a number of its stanzas muslims lawyers call them, legal stanzas.

Naturally that creating such a great value like the Qur'an, collection of statements, sermons, legends and legal provisions generally not thematically and chronologically organized, was not easy. Not by chance in the Qur'an is the appearance of this great written monument, repeatedly interpreted as unprecedented, miraculous.

It should be noted that the Qur'an is a work that was created spontaneously, without any plan. Recordings of sermons, exhortations historical and religious stories and prophecies of Muhammad were made by accident and were a personal matter of his listeners.

Keywords: Qur'an, Islamic law, prophet Muhammad, muslims, statements, legends.